This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

.32

S.
POMNIK STUDENSTVA
PRAZKEHO.

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

Pomník

udentstva pražského.

Památka

legií študentských od r. 1648—1848.

Od

P. J. Š.

S vyobrazením pomníku.

V PRAZE.
Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse
1891.

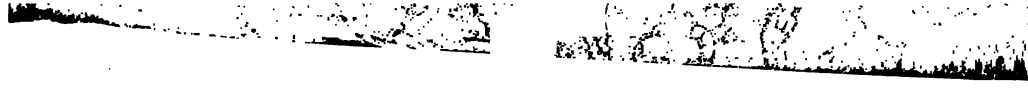

Pomník študentstva pražského,
památka na legie študentské r. 1648—1848.

POMNÍK

studentstva pražského.

Památka legií studentských

od r. 1648—1848.

P. J. Š.

S vyobrazením pomníku.

STANFORD
LIBRARIES

V Praze.
Tisk a sklad Rohlíčka a Sieverse.
1864.

LB3610
S2

MIT HS

Proslov.

Studentstvo pražské vyznamenalo se při mnohých příležitostech v Praze svou šlechetnou myslí, jakož i zápalem pro vše dobré, pro svobodu a obranu města i celé vlasti, osvědčivši smýšlení své vlastenecké, a to sice jak v starší tak i v novější době.

Mladíci vzdělaní, nadšení pro veškeré zájmy ušlechtilé, vždy rázní, dlouho nerozvažujíce zakročovali ve prospěch všeobecný.

Nejvíce ale vynikali pražští studenti r. 1648 za času obležení Prahy od Švédů, jakož i r. 1848, kdežto byli nejprvnějšími a nejstatečnějšími nejen buditeli, abych tak řekl, nýbrž i obhájci znovuzrozené svobody a národního života českého.

Když se r. 1848 slaviti měla 500letá památka vysokých škol pražských, založených r. 1348, vedle jiných ustanovených slavností, měl také studentům z r. 1648 postaven býti pomník.

Události r. 1848 přerušily tuto slavnost.

Avšak roku tohoto česká mládež studující poznovu dokázala, že nejen chce býti mocnou podporou a rozšiřovatelem vzdělanosti, ale že v ní posud rekovnost předchůdců se ozývá, že dosaváde umí zbraně se chopiti, by dostála požadavkům novější doby, jsouc nejen sloupem a podporou, nýbrž i statným obrancem svobody.

Pomníkem těchto vlastností chvály hodných má býti socha studenta, postavená v kolleji klementinské, kterážto kollej byla svědkem činů studentských. Ač tato socha představuje studenta z času r. 1648, budiž ona vzpomínkou našemu junáctvu i na osudný rok 1848 a skutky studentské, a pohnutkou zároveň nynějším studujícím, by následovali toho skvělého příkladu.

Máme však za to, že netřeba takovéhoto napomínání, a že naše jaré studentstvo nikdy nebude scházeti tam, kde se jednati bude o ochranu svobody, národnosti a milé vlasti české; pročež sláva jemu.

Na zdar!

Válka třicítiletá.

Bouře pražské. Bitva bělohorská. Valdštejn. Gustav Adolf.

Válka třicítiletá, trvající od roku 1618 až do r. 1648, která mocně otřásla Europou a změnila mnohé poměry politické i náboženské, může se říci vzala počátek i konec svůj v Čechách.

Zdaliž v Praze bouře náboženské jakož i politické s nimi úzce souvisící: jako vyhození z oken zámeckého hradu dvou císařských náměstků, Slavaty a Martinice s jejich tajemníkem Fabriciem, nebyly podnětem válečného zápasu v Čechach, jenž byl sice zde ukončen osudnou bitvou bělohorskou, avšak tím nebyl udušen ruch zvláště náboženský, jenž byl po celé téměř Europě se vzmohl a příčinou byl záhubné války třicítileté mezi protestantským a katolickým vyznáním v Europě.

V této válce utrpěla naše milá vlast česká zkázy mnohé, pleněná jsouc a pustošená častými vpády vojsk nepřátelských.

Jelikož jak svrchu podotknuto válka tato, po třicet roků trvající, počátek měla v Čechách a zároveň i zde se skončila, proto bude záhodno, pokud obmezenost místa toho zde dovolí, zmíniti se několika slovy o tom světu známém zápasu.

Začátky první rozbrojů náboženských v naší vlasti již za časů husových sluší hledati; rozbroje tehdejší dlouho trvající základem byly pozdějších.

Od této doby v Čechách rozšířené vyznání utrakvistské udržovalo se neustále v rovné míře s katolickým, avšak jakmile v Němcích luteranské vyznání zmahati se počalo, v Čechách ono v utrakvistech nalezlo přívržencův a posily. Tím se stalo, že učení toto neobyčejného v zemi české došlo úspěchu.

K takovémuto náboženskému hnutí chovali se tehdejší panovníci, zvláště Maximilian II. a Rudolf II. velmi shovívavě a to bylo příčinou, že vyznání akatolické v Čechách se více vzmahalo.

Náboženství bylo však spojeno zároveň s politikou a veliká část šlechty i měšťanstva, nespokojená s vládou, přidala se k náboženství utrakvistskému.

Rudolf II. byl svou shovívavostí přispěl mnoho k tomu, že vypuknuly v Čechách bouře velmi záhubné; také Matyaš, bratr jeho nebyl s to, zniknouti takovýchto nepokojů, ač brzká smrt jeho sbavila ho některých starostí.

Toho času nejen v Čechách ale též v německé říši strany katolická a tak zvaná protestantská vystupovaly vždy určitěji proti sobě a hleděly sestoupiti se v spolky ochranné.

Spolek, jenž měl katolické zájmy hájiti nazýval se Liga a protetsanský Union.

V Čechách posud byli stavové vyznání akatolického měli větší vpliv na vládu a provedli vydání majestátu, mocí kterého jim pojištěna jsou práva jejich vyznání.

Mocí toho majestátu ustanoveni jsou tak zvaní defensoři či obhájcové víry a dáno jim právo jmenovitě nejen stávající chrámy utrakvistské obhájiti, nýbrž i nové podle svých potřeb stavěti.

Po smrti Matyáše, který, jak řečeno již, nepanoval dlouho, nastoupil vládu Ferdinand II, jenž byl již roku 1617 za krále korunován.

Roku 1611 stalo se, že dva protestantské nově stavěné kostely jsou zrušeny v Hrobech a v Broumově, což dalo příčinu k mnohým rozbrojům.

Ferdinand byl v Čechách ustanovil 10 náměstků, kteří měli jeho jmenem zemi zpravovati.

Mezi těmi byli zvláště Slavata a Martinic, kteří nenáviděni jsou proto, že akatolíkům nepřáli a již za Rudolfa II. radívali k přísnému zakročení naproti protestantům.

Z jara roku 1618 sestoupili se v Praze stavové sub utraque k vyjednávání.

Mnozí z nich domnívali se, že jedná se o to se strany katolické, aby majestát byl zrušen a že k tomu konci již také se vojsko chystá a sbírá.

Královští místodržící takovéto shromáždění nechtěli trpěti a pozvali stavy k sobě na hrad pražský, kdežto královský list jim bude čtěn.

Bylo to dne 21. května 1618 když vyslanci stavů v kanceláři zámecké se dostavili. Zde vy-

slechli královské nařízení, dostali jeho opis a slíbili, že druhého dne přinesou odpověď. Dne 23. teprva přišli stavové do zámku v hojném množství; nejhlavnější z nich byli Matyaš hrabě Thurn, Leonard Kolona z Felsu, Joachim Ondřej hrabě Šlik, Pavel z Řičan, Kinský z Vchynic, Pavel Kaplíř, Albin Šlik a jiní.

Z místodržících královských byli přítomni čtyři.

Za odpověď na královský list ozval se co mluvčí Pavel z Řičan a mezi jinými vyčítal místodržícím, že oni původové byli onoho psaní nepříznivého a že mají ospravedlniti se, zdaliž o něm věděli, k němu radili a snad je i schválili.

Na to jim nejvyšší purkrabí odvětil, že toto jejich se vyjádření nemocnému panu Adamovi z Valdštejna ohlásí, by tedy pozejtří přišli sobě pro odpověď.

Mnozí na to se ozvali, že oni chtí míti odpověď hned a dokládali, že bez odpovědi podstatné neodejdou odtud.

Rozpředla se rozepře mezi stavy a místodržícími i nastupováno jest na to že, Martinic a Slavata co úhlavní odpůrci a nepřátelé vyznání protestanského mají býti potrestáni.

Na to snažili se někteří, by odvedli nejvyššího purkrabího; jiní křičeli aby dle starého způsobu odpůrci dva byli vyhozeni oknem. Na to bez prodlení chopen jest Martinic a vržen do příkopu hradního na 28 loktů hluboko.

Padnul šťastně neublíživ sobě.

V tom již volal Thurn: Pánové tamto jest druhý, ukázav Slavatu, kterýž rovněž uchopen a oknem do příkopů jest uvržen. Sotva mohl zvolati: Budiž mi bůh milostiv, letěl dolů a spadnul o osm loket dále než Martinic.

Za nimi vyhozen ještě písař zemský Fabricius.

Tento nejdříve vzchopil se a navzdor tomu, že jest po něm stříleno, odebral se z příkopu a vydal se ihned na cestu z Prahy.

Slavata byl nejvíce poraněn a musil donešen být do obydlí manželky kancléře Lobkovice Polixeny; Martinic sám odebral se tamtéž.

Přihnal se houf nespokojenců před dům kancléřův, ano sám Thurn přišel až k samé ženě kancléřově a žádal, by onino dva zrádní místodržící byli jemu vydáni, avšak dobrosrdečná paní Polixena odmlouvala mu a zapřísahala ho, by upustil od svého úmyslu, až ho přinutila k tomu, že odešel,

Martinic převlečen ušel z Prahy a odebral se do Mnichova.

Slavata jsa raněn nemohl s místa a jest na rozkaz stavů přísně střežen.

Zároveň musil také vydati úpis od sebe, v němž uznává, že co se mu stalo, bylo trestem zasloužením a že nikdy nemíní se proto mstíti.

Na památku té udalosti postaveny jsou v příkopu zámeckém od Martinice a Slavaty pomníky.

Nyní v Praze stavové (protestantští) byli pány

i pomýšleli na to, by upevnili svoje panství i na delší čas.

K tomu cíli bylo jim třeba dbáti o to, by hlava země také byla jejich vyznání, neboť věděli dobře, že Ferdinand druhý, jenž byl horlivý katolík, nepromine jim, co byli spáchali na jeho náměstcích.

Jednalo se tedy o to, povolati na trůn český krále protestantského a co takový uznán jest volenec falcký, Bedřich. Po krátkém vyjednávání přijal kníže tento korunu českou a přišel do Prahy, by se uvázal ve vládu.

Ferdinand II. však nebyl nečinným a ohlížel se především po spojencích; jedním z nejmocnějších byl Maxmilian, vévoda bavorský, jenž bez prodlení sebrav na rychlo vojsko, bral se s ním do Čech.

Z počátku listopadu byl již přes Plzeň dorazil a 7. listopadu objevilo se jeho vojsko u Prahy, se strany od Bílé hory.

Zde svedena jest 8. listopadu 1620 osudná bitva, jejížto výsledek i následky jsou vůbec známy, tedy netřeba je zde rozebírati.

Král Bedřich uslyšev o tom, že bitva na Bílé hoře ztracena jest, ihned konal přípravy k útěku a opustiv Prahu, odebral se k volenci braniborskému. Zde také nezdržel se dlouho a nyní potloukal se po světě, hledaje pomoci u přátel svých. O tom jak vítězové v Praze řádili, o tom, že množství vůdců povstalských utraceno, ze země vyhnáno, statky jim pobrány a vůbec jak

víra protestantská jest pronásledována i protestanté rozličnými způsoby na víru katolickou jsou obracováni, o tom nedovoluje nám zde psáti obmezenost místa — v tom ohledu poukázati musíme na spisy jiné, zvláště Amose Komenského, jenž velmi pěkně udalosti tyto vyličuje.

Vyhnaného krále Bedřicha ujali se v skutku někteří z knížat německých; také se mu podařilo nakloniti sobě dvůr francouzský, tak, že byl v stavu, udržovati malou armadu pod vůdcem Mansfeldem, který také některé malé vítězství dobyl, avšak přece od císařského vůdce Tilly přemožen jest. —

Brzo na to vymohl císař také na sněmu, že Bedřich prohlášen jest za zbavena nejen koruny české, ale i svých dědičných zemí. Anglicko počínalo také nyní ujímati se vyhnance, jakož i dánský král Kristian IV. postavil se co zástupce jeho; také vláda francouzská objevila se co nepřítel císařův.

Započal znovu krutý zápas, jenž hubil dlouhá léta vnitřní evropské země.

Císař Ferdinand posud neměl vlastního vojska, nýbrž posud pomocná, cizí vojska zaň bojovala i pomýšlel tedy na to, zříditi sobě voj vlastní. Bylo mu velmi přišlo vhod nabídnutí se hraběte Albrechta z Valdštejna, který toho času proslavil se co udatný vojín a schopný vůdce a jenž návrh učinil císaři, že sám padesát tisíc mužů sebere a do pole postaví.

Skutečně jeho jmeno přivábilo se všech stran dobrodruhy, kteří hlásili se do vojska Valdštejnova. Tilly a Valdštejn válčili s prospěchem proti Dánsku, takže Valdštejn opanoval Šlesvik, Holštein a Jütland, kde hojnou ulovil kořist, tak že mohl armadu svou rozmnožit na 100.000 mužů, jižto musily vydržovati země osazené.

Ferdinand vida se takto co vítěz opětně a moha spolehati se na četné vojsko, vydal zákon, že knížata protestantská mají vydati katolickým veliké statky, jež dříve katolíkům patřívaly.

Tím popuzeni jsou protestanté nad míru proti císaři a nastal všeobecný proti němu odpor, tak že když na sněmu řezenském o to jednal, aby jeho syn byl za nástupce jeho zvolen, i sám bavorský vévoda Maxmilian postavil se proti němu, doléhaje na to, by vojsko Valdštejnovo i on sám byl propuštěn. Valdštejn na to ubytoval se v Praze a živ zde byl co privátník.

Než tu nový protivník povstal proti císaři, a sice král švédský Gustav Adolf, jenž k tomu pohnut jest byl nejvíce ode dvora francouzského. Slíben jest mu roční plat od Francouz a pomoc od Anglicka.

Gustav Adolf spěchal ku pomoci německým protestantům, avšak přišel poněkud pozdě, neboť Tilly dobyl důležité město Děvín (Magdeburg) a zpustošil je, dříve nežli Švédové mohli přijíti jemu ku pomoci. U Lipska setkal se Gustav s Tillym a započal krutý boj až Švédové dobyli

vítězství skvělého a Tilly se svým poraženým vojskem musil uprchnouti.

Gustav Adolf obrátil se nyní do Bavor, poplenil tuto zem, kdežto v bitvě nad Lechem padl naproti němu Tilly a Gustav Adolf opanoval skoro celé Bavory.

Zatím spojenec jeho kurfirst saský měl od strany saské vpadnouti do rakouských zemí a odtud udeřiti na císaře. Vojsko saské pod vůdcem Arnheimem vpadlo bez překážky do Čech, zmocnilo se bez odporu země celé i samé Prahy.

S ním přitrhlo mnoho vypovězenců a mezi těmi i hrabě Thurn.

Tím opět vzrostla naděje nekatolíků v Čechách, trvala však na krátce.

Císař se všech stran sužován vzpomněl sobě na Valdštejna, který jediný mohl v této nouzi pomoci. Požádán jest tedy poznovu, aby postavil z nova armadu do pole. Avšak nechtěl on dlouho k tomu přivoliti až teprva, když císař zaručil mu, že on jediný bude pánem vojska toho a císař sám že pranic v něm poroučeti nemá.

Ferdinand svolil ke všemu, netrvalo to dlouho stálo nové vojsko proti Švedům v poli. Valdštejn nejprv Sasy z Čech vypudil, načež brzo potom svedena jest bitva mezi švedským králem Gustavem Adolfem a Valdštejnem u městečka Litzenu (6. listop. 1632) v nížto padl hrdinský král švédský.

Valdštejn ustoupil s bojiště a couvnul do Čech, by zde přebyl přes zimu.

Po smrti krále švedského převzal velitelstv vojska Bernard z Weimaru, vojska bojovala šťastně Valdštejn byl jaksi nečinným, z čehož podezřen povstalo, že chce nadužiti své moci, ano že snad spojiti se míní s nepřátely.

Podezření takové ještě více se vzmohlo, když Valdštejn na rozkaz císařův nehnul se proti nepříteli vždy dále pokračujícímu.

Vyjednávání s nepřáteli, které Valdštejn pro dosažení pokoje, jak pravil, vedl, jest mu za zrádné pikle vykládáno, tak že mu veleno, složit náčelnictví, čemuž on odporoval, spolehaje se na oddanost vojska svého. Vyhlášen jest za zrádce a když do Chebu se byl odebral, přepadnut jest od některých cizozemských, jako šotských a irských důstojníků z vojska svého, z nichž byli hlavní vůdcové Illo, Trčka a Kinský v zámku chebském dne 25. února 1639 a zavražděn.

Nedlouho potom byli Švédové na hlavu poraženi u Nordlinka a jejich vojska jsou nazpět až k moři zatlačena i zdálo se, že nyní domů se přeplaví, avšak v tu dobu Francouzové s nimi obnovili spolek a vypravili vojsko na Rýn.

Zatím zemřel Ferdinand II. r. 1637 a Ferdinand III. dosednul na trůn.

Panovník tento byl povahy mírnější, i zhnusilo se mu další vedení války, tak že si přál pokoje; avšak německá knížata posud nenabažila se krvavého divadla.

Potýkáno se tedy ještě po dva roky s obo-

jakým výsledkem až roku 1639 Švédové do Čech vrazili a zemi hrozně hubili.

Zde v zemi české nenalezli žádného odporu, nebylot zde vojska císařského a síla národa bitvou bělohorskou a jejími následky byla zlomena zcela, duch vlastenský byl vypuzen nebo utlačen. Čechové, jindy proslulí rekové a hrozní všem národům evropským, nyní byli podobni stádu ovcí, které utikalo před nepřítelem a ukrývalo se do lesů a do hor. Tak bylo snadné Švédům opanovati celou zemi a pleniti i drancovati.

Proti Francouzům bojováno také neštastně, Bernard z Weimaru opanoval Elsasy, kde ale dlouho nevydržel, načež Francouzi krajiny té se zmocnili.

Poněvadž touto válkou země veškeré vždy více hynuly, tedy Ferdinand III. svolal říšský sněm do Řezna, kde mělo se vyjednávati o mír r. 1640. —

Avšak nemohli se Němci sjednotit, rokováno o první otázce, všeobecném totiž prominutí, (amnestii) celý rok a málem bylo by vojsko švédsko-francouzské v Řezně přepadlo císaře a sněm říšský. Tak naděje v mír zrušena opět, nepřátelé zpupněli více než prvé.

Pomoc španělská, jmenovitě lodstvo, které se mělo obořiti na zem švédskou, jest zničeno, Švédům přivedl výtečný vůdce Torstenson novou posilu, táhnul až do Moravy a zmocnil se Olomouce.

Ovšem byl zase odtud vypuzen do Sas, ale zde u Lipska poraženo jest vojsko císařské a Švédové opět zaplavili Čechy, Moravu, ano až k Vídni dorazili.

Císař pohnul krále dánského, by se obořil na Švédy, ale ten nepořídil ničeho a císařský vůdce Gallas také poražen jest od Švédů i musil couvnouti a Švédové opět do Čech přišli, kdež u Jankova porazili na hlavu vojsko císařské pod vůdcem Getzem, 24. února 1645.

Celých třináct let se jednalo o to, by všeobecný plamen válečný byl udušen, ale rozličné záměry, žádosti odporující sobě jednotlivých státníků činily obtížným, ne-li nemožným uskutečnění míru.

Citu národnosti neznali Němci, knížata německá nedbala o blaho obecné říše německé, každý staral se jen o zisk pro svou osobu a tím otevřena jest i dána příležitost cizincům, že kořistit mohli, vítěziti a pokroky činiti.

Náboženství větším dílem jednání takovémuto sloužiti musilo za plášťík.

Konečně ustanovena jsou vestfalská města Munster a Osnabruk ke schůzkám, v nichž jednati se mělo určitě o pokoj.

Vojska nepřátelská sice stála proti sobě posud, jmenovitě v Bavorsku, odkud švedský vůdce Koenigsmark vpadnul do Čech a zrádou se zmocnil jedné části pražských měst.

Podílu v tomto činu měl jakýsi Otovalský.

Tento byl ještě roku 1639 důstojníkem císařským a těžce raněn i neschopným učiněn k další službě vojenské, byl dán na odpočinutí, také mu slíbeno místo velitele v Loktě.

Stalo se však, že místo ono neobdržel a nad tím rozmrzen, šel k Švédům a ustanoven jest odgenerála Koenigsmarka za plukovníka u pěchoty švedské. V této důstojnosti své vyvedl zmíněný již zrádný kousek, že totiž Prahu, aspoň menší část, Švédům zradil, což se událo způsobem následujícím, jak o tom vypravují starší letopiscové.

občané staroměstští s věže mostské, s věžky špitalské a s malého ostrova stříleti na Švédy, kde se jen koli některý objevil. Študenti jsouce k udatnosti napomínáni hlavně paterem Jiřím Plachým, jezovitou, dostavili se před kollej klementinskou, obsadivše celnici sešikovali se zde a rozděleni jsou na osm houfů. Bylot jich z počátku asi půl osma sta i zvolili sobě za setníka Jana Kaufera a na druhý den jim vykázána jest k obraně a hájení část města od kláštera křížovnického (s červenou hvězdou) až ku klášteru sv. kříže.

Generál Kolloredo také bez prodlení poslal zprávu generálovi Puchamovi, který okolo Klacka v kraji hradeckém s několika pluky vojska se nalezal, by co nejrychleji pospíšil ku Praze a tak předešel švédskému generálu Wirtenberku, jenž nepochybně potáhne ku pomoci Koenigsmarkovi, by mu přispěl k dobytí města Prahy.

Stalo se tak a jmenovaný generál Pucham přirazil ve čtvrtek se svým lidem do města. Koenigsmark zatím veškeré návrší a příhodná místa obsadil děly, i jal se se stříleti do města; z tří moždířů dal házeti ohnivé koule, tak že za těch šest dní do Starého a Nového města jeden tisíc čtyry sta třicet pět ran jest vystřeleno a granátů padesáte tři vhozeno.

Následujícího dne slaven jest svátek sv. Ignáce od jezovitů (Buchheim), ne v kostele salvatorském pro velkou střelbu, nýbrž v kostele německém,

kdežto mnoho tisíc lidí přijalo velebnou svátost, prosíce o pomoc a ochranu i trvajíce až do noci na modlitbách.

V sobotu prvního srpna viděti bylo několik houfů švédských jezdců, kteří u Libně sobě přes řeku mosty kladli a generálovi Wittenberkovi, jenž mezi Vysočany a Hloupětínem byl táborem se rozložil vstříc se brali.

O tom dozvěděl se general Kolloredo i vyslal na ně houf ozbrojenců, kteří s nimi tuhou bitku podstoupili.

Mezi tím donešena jest také zpráva do města, že general Wittenberk s děly táhne od Hrdlořez; i poručeno tedy od vrchu, Žižkov řečeného, až k Vyšehradu vše ohněm popleniti. V noci na to nepřítel přiblížil se k městu a jal se ihned ohražovati. Majíce hojnost děl počali v pondělí ráno krutou střelbu na město.

Obležení té noci vytáhli dva železné kusy nesoucí koule třiliberní a počali do Švédů stříleti, než ale sotva tři rány dali, tu hned Švédové obrátili všecka svá děla na tyto kusy městské a tak zuřivě na ně stříleli, že za malou chvíli je tak porouchali, že z nich více žádna rána nemohla býti dána.

Na druhý den, to jest čtvrtého srpna stříleno jest po celý den se strany Švédů do města, což trvalo až do devátého.

Obležení statečně jim odpovídali z ručnic

svých a mnohého nepřítele zahubili, nemajíce ale žádných děl nemohli se vydatně brániti.

V tom čase přišel od císaře a krále Ferdinanda III. list do města, v němž král projevuje svou litost nad událostí neštastnou, jaká potkala město přepadnutím švédským, vybízí je k udatnému se hájení, slibuje brzkou pomoc a zároveň rozkazuje, by poslušni byli vůdce Kolloredo i Puchama.

Druhý den byl tento list císařský veřejně ohlášen i dodal nové síly a zmužilosti obleženým.

Nařízeno jest také židům by sto lidí denně připravených měli k udušení ohně, jenž by povstati mohl házenými do města od Švédů ohnivými kulemi.

Nejprvnější taková koule vhozena jest do platnýřské ulice a počnouc hořeti udušena a na radnicí přinešena, zde posvěcena a na hřbitov u sv. Michala zakopána jest.

Na druhý den general Wittenberk z venku a Koenigsmark z Malé strany opět silně stříleti a granáty házeti dali, přitom viděti bylo Švédy shromáždující se, z čehož souzeno jest, že k úteku se chystají.

I poručili generálové zvoniti na poplach a tím poděšení jsou lidé mocně, tak že do kostelů se sbíhali by o pomoc proti nepříteli Boha prosili.

V 12 hodin hnal Koenigsmark přes most

útokem, jenž udatností študentů a jiných obhájců věže mostské a vodárny štastně odražen jest.

Na druhý den, to jest 5. srpna rozlícený Koenigsmark pro nezdařený útok poručil střílet se všech stran do města tak, že měli židé dosti práce by uhasili granáty a ohnivé koule do města vmetané.

Poněvadž nedostávalo se v městě píce a vůbec potravy, umínil sobě general Pucham vytáhnouti z města a spojiti se s generálem Golcem ležícím nedaleko Budějovic a potom ku pomoci přispěti Pražanům.

To se stalo 15. srpna, že vyšehradskou branou z města s lidem vytáhnul.

Za ním pustil se generál Wittenberk a dohoniv jej blízko Hluboké, učinil naň prudký útok a zajal samého generála Puchama s mnohými důstojníky. Na cestě zpáteční plenil kraj Bechyňský a Prachenský, vydrancoval město Tábor a obohatil takto své vojsko.

V Praze zatím udatně se bránili a hradby opravovali i kde mohli opevňovali a všeliké válečné potřeby, jako střelivo, zbraň všeho druhu a podobné hotovili.

Nemajíce dosti kovu na tyto potřeby, roztloukli dva zvony nalezající se v radnici staroměstské a z nich granáty líti dali.

Zatím občané vyšehradští a podskalští přemýšleli a se radili o tom, jak by do města dostati mohli zásoby masa i vědouce, že na Smíchově

a Zlíchově Švédové mají a pasou zde hojná stáda hovězího dobytka, přeplavili se na noc přes vodu a časně ráno jali se dobytek chytati a ku břehu hnáti, kdežto byly připraveny prámy. Stala se však neopatrnost, že vehnali do prámu množství dobytka tak veliké, že prám se začal topiti, načež dobytek z velké části do vody seskákal a ku břehu plavaje silně řváti počal, čímž probuzeny jsou stráže švédské a učinily povyk, načež sběhlo se množství vojínů pěších a bez prodlení na Pražany jali se stříleti, tak že mnohé z nich ranili i zabili.

Zároveň toho času radili se všickni radové a starostové města Prahy starého i nového na radnici, jak by se co nejlépe ubrániti mohli proti nepříteli, i bylo usnešeno, že mají chasníci řemeslníčtí a vůbec lid sprostý býti ozbrojeni a vřaděni ve zvláštní oddělení i byli hned vysláni do každé čtvrti osoby, které měly všecky tovaryše a vůbec obyvatele k zbrani schopné sepsati a oznámiti. I poručeno jim, aby na zejtřejší den, když se dá znamení bubnem, každý se zbraní se dostavil před radnici i hroženo jest každému, kdoby neuposlechnul přísným trestem — což veřejně ohlášeno bubnováním a provoláním.

Na zejtří sešli se tedy důstojníci na radnici a počali prohlížeti seznamy řemeslnických tovaryšů, chasníků a podruhův, seřadili je pod praporce, ustanovili jim setníky a uložili jim hnedle vojenskou přísahu.

Setnina študentská byla od císaře a krále Ferdinada III. mocí zvláštních do Prahy z Lince zaslaných dvou listů prohlášena za svobodnou. *)

Prohlášení listů těchto stalo se veřejně, kdežto byla setnina študentů shromážděna na tak zvaném Tumlplace a způsobilo nadšení velké, tak že všickni přítomní slavně sobě vespolek se zaručili, že vynaloží své životy za obhájení města.

Než generál Wittenberk od Tábora se navrátil, vysílali Pražané každodeně do vůkolí svůj lid, aby do města obilí, slámu a seno sváželi, avšak v den před sv. Matoušem uzřeli lidé, kteří okolo Zlatník potravu shromaždovali, blížící se od Jílového švédské houfy vojenské i vrátili se bez prodlení nazpět do Prahy by obyvatelům o tom dali zprávu.

Také Pražané, kteří od Brandejsa se vraceli, přepadeni jsou již od Švédů a jen s velikou tíží se jim ubránili a šťastně do města dorazili.

Dne 22. září položil se Wittenberk opět do svého starého ležení k Volšanům a jal se opět město sužovati silnou střelbou. Pražané byli dosti zásobeni všemi potřebami, jedině masa nedostávalo se jim a oni vědouce, že u Ovence a Holešovic pasou se velká stáda ovcí a hověsího dobytka, jejž byl generál Wittenberg z hor přihnal, přeplavili se v noci přes vodu a šťastně

*) Tyto dva listy viz na konci!

přes půl třetího sta kusů přes vodu a Poříčskou branou do Prahy vehnali. Švédové teprva pozdě o tom se dozvěděvše, jali se z kusů do brány stříleti.

Aby pak obležení více dobytek nepozorovali, vehnali jej Švédové do císařské obory.

Dne sedmého října přijel švédský trubač k městům Pražským, vyslaný s tou zprávou, že má se město vzdáti, jelikož se dobře ví, že nemá ani prachu ani jiných potřeb k obhájení, mimo to, že nelze Přažanům se na pomoc nějakou spolehati; dále že vůdce švédský jim vzkazuje, když nepodají se a on brannou rukou dostane město, že neušetří nikoho, zvláště ale studentům a kněžím že nedá milosti žádné.

Trubači tomu dáno jest za odpověď, že město veliteli nenáleží, a že tedy je vydati nemůže, nýbrž hájiti že se chce dle sil svých.

Toho času nepřátelé z tlustých dřev utvořili vysokou věž, avšak úzkou tak, že jen dvě osoby vedle sebe na ní mohly státi i přivalili ji až k samým zdím městským. Upravena byla pro jistého myslivce, jehož generál Wittenberg, vraceje se z Tábora na panství konopíšťském zverboval, kteryžto myslivec udělal sobě z tlustých prken zvláštní hradbu, v níž okrouhlou díru provrtal, do které by se koule vešla, asi jako do kůželek velká, kterou do té díry zavěsil tak, že snadno mohla se obraceti. Pod tou dírou měl jinou pro pušku a jakmile hořejší dí-

rou zahlídnul někoho na hradbách ihned ho, jsa výborný střelec, na místě nechal.

Poněvadž tímto způsobem učinil myslivec ten Pražanům velkou škodu, neboť nebyl nikdo bezpečným na hradbách a nesměl se zde nikdo ani ukázati, tedy generálové nařídili, by v noci dvě stě mužů, opatření smolou, slámou a podobnými hořlavými věcmi učinili výpad a onen srub čili věž zapálili, což onino také vykonali, při čemž porvali se zároveň notně se Švédy.

Druhého dne učinili Švédové, zvláště jeden pluk útok na bránu Horskou*) a tak mocně se obořili na její obhájce, že je zapudili a sami na hradby se vydrápali.

Což vida generál Conte vzal s sebou sto mužů a mimo to jistý počet študentů, vrhnul se na ně a šťastně nazpět je zahnal.

Jelikož svrchu zmíněný střelec posud nepřestal záhubnou střelbu svou ničiti obyvatele, kteří koliv se na hradbách objevili, tedy provoláno jest veřejně, že kdobykoliv jej zastřelil nebo jiným způsobem se světa zprovodil, že má za tu svou práci deset dukátů dostati.

I umluvili se myslivec koloredovský a contovský, jakým způsobem by ho se světa shladili.

Mělt onen škůdce ten obyčej, že kdykoliv z pušky své vystřelil, hlavu svou ze srubu vystrčil, by se podíval na místo, kam byl střelil a se přesvědčil o účinku rány, zdali zasáhla dobře. Vědouce toto onino dva myslivci, kteří

*) Totiž: Kutnohorskou.

naň sobě umínili počíhati, odebrali se na hradby a dvě střelné díry dali zarovnati cihlami, kamž se postavili jsouce pohotově s ručnicemi svými; do třetí díry prázdné dali nastrčiti klobouk a jím hýbati, což uzřev onen Švéda, domýšlel se, že tou děrou se někdo dívá a hned vypálil na ten klobouk a ven se podíval s ochotností, vystrčiv hlavu se srubu. Na to jsa již připraven číhající myslivec koloredovský, jakmile onen hlavu vystrčil, maje v to místo již naměřino, vypálil tak bystře, že se onen Švéda ihned skácel nazpět ze srubu svého, z čehož nastala velká radost, že nebude více onen bezbožník střílet; myslivec pak dostal slíbenou odměnu desíti dukátů a mimo to ještě hojné zpropitné od mnohých důstojníkův.

Švédové zatím kopali silné průkopy, v čemž pokud mohli obležení jim překážky činili. Také dostali Pražané toho času tři kusy či děla po vodě z Worlíku a zásobu prachu. Děla ta ihned jsou postavena nedaleko brány konské na hradby. Toho času stalo se, že obležení výpad učinili v noci a zajali jednoho Švédu i přivedli ho s sebou do města. Zde jsa on tázán, co v ležení švédském se mluví o městu, povídal, že vůbec se vypravuje toliko o tom dlouhém jezovitovi; mínil totiž patera Jiřího Plachého, že o něm se mluví, jak každodenně dává, jsa znamenitý kouzelník, študentům jísti cedulky a tím je činí zmrzlé či pevné, tak že se jich nedotkne zbraň.

Švédové že se zakleli, pakli ho dostanou, že ho za živa dají odříti. Pater Plachý uslyšev sám od Švédy tyto řeči, vysmál se mu a uzřev náhodou někoho držícího chléb v rukou, vzal mu ho a ukázav jej Švédovi pravil mu, že takovéto cedulky dává študentům i dal mu ten chléb a ještě piva naliti a dodal, aby jedl a pil, že také bude pevným a zmrzlým.

Plukovník Goetz byl zpozoroval, že každodenně ráno mnoho Švédů sbíhá se ozbrojených, pěších i jízdních za zdí hradební, sám Koenigsmark často býval na koni zde a pohlížel bedlivě na městské hradby. Domnívali se tedy generálové, že něco kujou Švédové, i dali na bráně konské postaviti tři kusy z Worlíka přivežené, jak se to na spěch udělati dalo.

Když druhého dne z rána skrze dalekohledy pozoroval Goetz, že Švédové zase sjíždí a sbíhají se za zdí, kázal na ně z připravených kusů vypáliti, kusy hned zase po druhé a po třetí nabíti a na Švédy vystřeliti.

Účinek ran těch byl veliký, neboť viděti bylo s věží jak Švédové pobití a ranění se káceli a váleli. Mezi těmi bylo, jak se později dozvěděli, mnoho důstojníků. Rozhorlení Švédové touto ztrátou zařídili množství děl svých na tu malou baterii na konské bráně a rozbili ji. Také hnali útokem na tuto bránu a v celku toho dne sem dali 1453 ran a hodili 19 granátů.

Nepřítel tak mocně pálil, by mohl raněné

své v bezpečnosti na malou stranu odvésti, kdežto je rozdělili po klášteřích; důstojníky položili do domů nejvznešenějších občanů.

Toho časů navrátil se od císaře posel se zprávou, že pomoc jest blízká; že generalové Golz a Myslík okolo města Budějovic sedm tisíc vojska mají sebraného.

Zdá se, že Švédové tu samou zprávu obdrželi, neboť bylo je viděti dne 24. října jak staví se v šiky válečné, z čehož soudili, že se chystají k útoku.

Bylo to právě v den, kde uzavřen jest dlouho touženě očekávaný mír v Osnabruku, jenž se zove vestfalský.

Když okolo desáté hodiny kapucín od sv. Josefa v strážnici horské brány četl mši, tu právě Švédové pustili míny a pobořili samé zdi městské i takto sobě jako most nějaký učinili a hnedle přes tyto rumy útokem na město se hnali.

V pravé místo udeřili, neboť nalezali se tu čtvernásobné řady obranců a tak silně do nich stříleli, že po dvakráte zpátky musili ustoupiti a při třetím útoku vůdce jejich vystoupiv na zeď byl od jednoho zkušeného vojína (Schmida) zastřelen. Vidouce to Švédové, navzdor tomu, že důstojníci je vybízeli a honili v boj, nechtěli více ku předu, nýbrž průchodnými příkopy nazpět couvli.

Na večer poznovu Švédové jali se útokem

hnáti, načež v městě zvoněno jest na poplach a veškerá chasa zanechavši práce domácí seběhla se na hradbách i uchopivše zbraně všickni notně bili do Švédů, lezoucích na hradby a sráželi je dolů, volajíce při tom; tu máš — z čehož soudili prý Švédové, že Čechové všickni nazývají se Tomáši a v boji tak na sebe volají, vzájemně se pobízejíce k udatnosti.

Při odražení tohoto útoku vyznačili se také velice študenti, zvláště pak Lev, Benešovský a Dacius.

Setník neboli vůdce študentský Jan Jiří Kaufer při tomto útoku také poraněn jest, jakož i více jiných.

K útoku tomu sám generál Koenigsmark Švédy doháněl.

Po odražení útoku toho po celou noc obležení byli na stráži a pohotově, kdyby Švédové obmýšleli nějaké přepadnutí.

Druhého dne přišel nepřátelský bubeník a oznámil, že falckrabě na tři hodiny žádá o příměří, by mohl zabité odnésti a zakopati.

Jakmile ty tři hodiny uplynuly ihned Švédové počali zase z kusů na město střílet; — z večera toho dne očekávali s radostí obležení pomoci a to nejvíce proto, že jim nezbyla než jediná bedna prachu střelného.

Dvacátého osmého dne přiběhl kdosi ke bráně pořičské prose by vpuštěn byl, že chce veliteli něco důležitého povědíti. Byv vpuštěn dal zprávu

že od generála Wrangla přišlo psaní s kterým vůdcové švédští nejsou valně spokojeni, a že na zejtří opět k útoku se chystají aby obležení měli se na pozoru.

Skutečně časně zrána učinili nepřátelé krutý útok na město, byli však odraženi.

Prvního listopádu vzkázal generál Getz do města, že Švédové v noci opustili mnohá stanoviska a že kusy přímo k židovské peci odvážejí; hlásní s věži staroměstské, tejnské a jindřišské také oznamovali, že množství vozů špížných a vojenských, jakož i děl viděli odvážeti přes most u Líbně.

Velitel tomu nemohl rozuměti, poněvadž ráno ještě nepřátelé patnácte ran byli na město vypálili, dal tedy bedlivě pozorovati a tu poznalo se, že dva houfy jezdců stáli pohotově na blízkých návrších a to nejspíše pro to, by pěchota mohla volně odtáhnouti, jakož i by kusy či děla bez překážky se strany obležených mohla býti odvezena.

Okolo hodiny desáté viděli obležení, že Wittenberk a Falckrabě s armádou ubíra se přes Vysočany a Hloupětín ku Brandejsu, Koenigsmark zase, že pospíchá s lidem svým na malou stranu.

Vidouce to obležení ihned běželi z města, avšak generál Conte zapověděl přísně takovéto jednání rozkázav, by nikdo z města nevycházel, poněvadž to býti může úskok, jak stalo se již často, že když obležení vypadli ven, by drancovali tábor

nepřátel, tito se vrátili a zároveň s nimi spolu do města se dostali.

K jedenácte hodině vrátili se jezdci, vyslaní k pozorování nepřátel a podali zprávu, že nepřítel přímo k Brandejsu spěchá.

Ihned slaveno jest v městě Te deum a k večeru dovoleno všem občanům, by směli vyjíti ven z brány do nepřátelského ležení.

Někteří študenti pospíchajíce k Volšanům nalezli zde několik zabitých a Jana Městského těžce raněného, že ani o sobě neveděl i vzali ho s sebou do města.

Slušno podotknouti zde, že v obležení tomto se strany Švédů súčastnili se mezi jinými knížaty Karel Falckrabě rýnský, Wittenberk, Koenigsmark, Loewenhaupt, de la Garde, a jiných množství důstojníkův.

Švédové sami pravili, že při tom obležení přes pět tisíc jich zahynulo, což k víře podobno, jelikož při útoku na bránu (kutno)-horskou od pluku Falckrabího, jenž čítal 1500 mužů, zůstalo jich k jedenácti stům na místě, při hlavním útoku jich více než osm set musilo zůstati — což pak při těch ostatních útocích a šarvátkách!

Co se týká obležených, tedy ze stavu duchovních zabito jest jich — 2, raněno 6; **študentů zabito** 13, — raněno 45.

Vojáků zabito sto, raněno 150, staroměstských zabito 81, raněno 195, novoměstských za-

bito 22, raněno 79; tedy úhrnem zabito 219, raněno 478.

Druhého listopádu přišla zpráva, že příměří učiněno jest se Švédy a že co nejdříve mír následovati bude.

Třetího dne přibyla posila i položili se nad Krčí.

Toho dne ohlásili také Švédové na Malé straně příměří a hned na to študenti zvali Švédy na Staré město a tito je zase na vzájem na Malou stranu.

Avšak posud nevěřili sobě jeden druhému, až teprva třetí nebo čtvrtý den, když generálové se veřejně zvali k hostině, kdežto se navštěvovali staroměstští s malostranskými a sobě na zdraví připíjeli přátelé i nepřátelé.

Švédové se při té příležitosti doptávali študentů zdali všickni ti, kteří do nich při útoku vždy bili palcáty řikajíce vždy tomas, jmenují se v skutku Thomas — Tomáš.

Při hostině, již Falckrabě dával, přál si viděti pátera Jiřího Plachého, vůdce to setniny študentské, kterýžto přišel v tom oděvu, jaký při obležení nosíval a notně sobě připíjel se Švédy, kteří jej myslili opíti, ale záhy od něho jsou v tom ohledu přemoženi.

Uprostřed hovoru přátelského tázal se Koenigsmark, jak dlouho se pražská města mohla ještě brániti, načež jemu dáno za odpověd, že po

útoku posledním nezbylo více prachu nežli jedna bedna.

I vyskočil rozkacený Koenigsmark a zuřivě volal: Já to říkal, že nemají více střeliva, vy jste mi to ale nechtěli věřiti; — a zlostně ze síně odešel.

Od toho dne byly městům otevřeny všecky silnice a cesty, že mohly bezpečně špiží všelikou dostávati, také přes most každý směle jíti mohl, neboť Švédové zanechavše toliko posádku v městě, s hlavním vojskem byli odtáhli.

Císařští generálové byli zatím obdrželi rozkaz, aby rozpustili legii studentskou, také řemeslnickou chasu.

Studentům předvolaným před kollej Karlovu vzdával veřejně díky ve jmenu císaře a krále generál Conte s tím doložením, že Jeho cís. a král. Milost jejich hrdinské chování v dobrém připomínati a podle každého zásluhy na památku věčnou milostí obzvláštní obdařiti chtíti ráčí.

Kdoby od generálů vysvědčení žádal tomu že ihned bude dáno — což také se stalo; potom zbraň a prapor odnešeny jsou do kolleje Karlovy.*)

Co se týká řemeslnické chasy ohlášeno, že kdoby chtěl se usaditi v Praze a živnost nějakou zde provozovati, proukázav osvědčení svého setníka, že má býti přijat co měštan do obce, což také se mnohým stalo.

*) Mimo to jim vykázán žold 5000 zl. z berně zemské, tak že každý obdržel 18 zl. 20 kr.

Potom magistrát staroměstský dal sepsati veškerou škodu, způsobenou tímto obležením, jež obnášela vícero sto tisíc zlatých i podali tento spis císaři a králi s prosbou o milostivé nahražení a potvrzení starých a nadání nových přivilegií.

Žádost tato zněla:

1. Staro- i novoměstským erb zlepšovati.

2. Všeliké záležitosti městské přímo skrze českou dvorskou kancelář nebo prostředkem místodržících vyřizovati.

3. Skvrna vzpoury, v níž předkové upadli, nemá pod pokutou připomínati se a na věčné časy má kasírována býti.

4. Za škody utrpené obojím městům z vinného a pivného tam má dáno býti 300·000 zl. rýnsk.

5. Při sněmu po rytířských zasedati.

6. Oprávnění k nejvyšším úřadům zemským býti mají, kdož budou schopni.

7. By nikdo městské domy ze stavu duchovního neb vyššího nemohl kupovat.

8. In politicis et criminalibus práva.

9. Ostatní díl od úmrtí obci darovati.

10. Z vína od r. 1679 na tři míle za 50 roků od táců a davků osvobození.

11. Osoby radní, důstojníci při obraně působivší mají do stavu šlechtického býti povýšeni.

Velitel študentů Kaufer povýšen za šlechtice ze Sturmwehru a učiněn doktorem práv a radou při apellací.

Z peněz vykázaných městu dala obec přede-

vším vodárny městské a staro-městskou věž při mostu stojící, notně porouchanou od střelby švédské opraviti. Vdovám a sirotkům po padlých občanech, též raněným jsou poskytnuty doživotní podpory nebo zaopatření.

Na památku zachránění města dal Ferdinand III. postaviti sochu p. Marie před Tejnem na staroměstském náměstí r. 1650.

Z peněz gratialních koupila obec staroměstská od hraběte z Nosticů panství Libeňské a obec novoměstská statek Křeštějovice a Audraž od p. z Třešova a dědiců Lipovských.

Akademická legie Pražská r. 1800.*)

Nynější století nezapočalo pro říši rakouskou příliš příznivě. Císař František byl přinucen opět započíti boj s francouzským císařem Napoleonem.

Bratr císařův, arcivévoda Karel, složil hodnost velitelskou z jara 1800 pro churavot a přišel v říjnu do Prahy, by zde řídil přípravy válečné, jaké se konaly v Čechách a na Moravě.

Zde arcivévoda zamýšlel zříditi tak zvanou česko-moravsko-slezskou legii, ježto sestávati měla z 20 práporů pěchoty. Již dříve podobné legie v Uhrách, v Tyrolsku i Sedmihradsku byly zřízeny.

Činnosti princově podařilo se, že v krátkém čase na 25.000 dobrovolníků se přihlásilo pod válečné korouhve.

V provolání vydaném 25. října 1800 bylo obsaženo mezi jiným i ustanovení, že legie, která zříditi se má z dobrovolníků českých, moravských a slezských, má sloužiti pouze k obhájení vlasti

*) V Bavorsko-francouzské válce r. 1741—42 — též 1744—45 také studenti tvořili legii, která při hájení města vícekráte se vyznamenala.

před nepřítelem. Rozvrženo jest na Čechy 12 práporů, na Moravu a Slezsko osm.

V jiném provolání jsou veškeří obyvatelé vybídnuti, by příspěvky svými podporovali toto vlastenecké podniknutí.

V provolání třetím vyzváni jsou študenti, přistoupiti k této legii, při čemž jim zaručeno zároveň, že po skončené válce mohou opět pokračovati v študiích, mimo to jim slíbeny jsou hodnosti důstojnické a rozličná jiná vyznamenání.

Na požádání akademického senátu určeno jest, že setnina študentů bude tělesnou stráží arcivévody samého, študenti že od vojenských důstojníků budou ve zbrani vycvičeni, při čemž ujištěno, že slušně s nimi bude nakládáno; že pokud legie bude v Praze, nebudou v kasárnech, že v ustanovené hodiny sejdou se k cvičení, dostanou zvláštní kroj a odznak, nejlehčí zbraň střelnou, že na ně bude vždy se bráti zřetel zvláštní; n. př. když po skončené válce budou o místa a služby se ucházeti, že jim popřána budou nadání, léta strávená v legii počítat se co služba státní, že mohou, pokud to lze, zkoušky privátně odbýti — všecky tyto výhody byly pohnútkami mocnými pro študenty — jako neméně vlastenské vybízející řeči a provolání, jimiž od svých professorů byli vybízeni, tak že hojně se hlásili k legii.

Sestaveny jsou z nich čtyry setniny i nazvány tělesným práporem. Čítaltě 638 mužů.

Co odznak měli legionáři stříbrné červeným hedvábím protkané náramky, u šavlí měli tak zvané port d'épée a na kloboucích à la Corse dlouhý chochol z bílých peří kapouních.

Mimo to jim povolen také zvláštní oděv.

Cvičení vojenská odbývala se v ustanovený čas každého dne tak, aby to nevadilo študentům v navštěvování kollegií.

Zatím ale nebezpečí pro říši rakouskou vždy více vzrůstalo, arcivévoda Karel převzal opět nejvyšší velení nad rakouskými vojsky,

Před odchodem svým z Prahy arcikníže ještě dne 13. pros. přehlížel na dobytčím trhu zřízené prápory obranné, jakož i tělesný prápor či legii; dne 14. odjel z Prahy.

Dne 16. pros. pochován jest slavně dle způsobu vojenského zemřelý úd legie študentské Václav Rebitzer na hřbitově vojenském.

Na to legie dostala rozkaz k odchodu z Prahy a měla se odebrati do Budějovic.

Od pp. stavů dostala študentská legie zvláštní prapor, na němž se nalezal na jedné straně císařský orel a na druhé český lev s přiměřenými nápisy německými a latinskými.

Stužka, jižto věnovala p. hraběnka Šliková, měla český nápis vyšitý:

Vlast braňme, pevně stůjme, Bůh a Karel s námi.

Prapor ten slavně jest zasvěcen dne 26. prosince.

Na staroměstském náměstí postaveny byly tři prápory, arcibiskup měl v Tejně slavnou mši, na stole před oltářem ležely korouhve.

Po skončených obřadech světících odevzdány jsou prapory mužstvu.

Dne 27. dopoledne skládala legie v nádvoří klementinském válečnou přísahu, načež propuštěni jsou s tím ustanovením, že zejtřejší den, totiž 28. pros. ustanoven jest k odchodu.

Toho času obsadili Francouzi Rakousy a v Šteyeru uzavřeno jest 25.pros. příměří na 30 dní. V proklamací generála Moreau-a ode dne 27. pros. také vyslovena jest naděje v brzký pokoj.

Dne 28. pros. ráno shromáždil se tělesný prapor (študentská legie) ve dvoře klementinském a po tiché mši sv. odebral se přes dobytčí trh vyšehradskou branou z Prahy.

Za branou sejmuli akademikové tlu moky své, ježto jsou naloženy na zvláštní vůz a za nimi veženy.

Pochod první 28. pros. byl až do Jesenic, druhý dne 29. pros. do Dnespek, třetí 30. pros. do Bystřice, kdežto den 31. pros. ustanoven jest k odpočinku.

Když študenti vcházeli do Benešova vyšlo jim vstříc měšťaństvo s hudbou a provázelo je až za město; někteří také vyčastováni jsou, jakož i zvláštně umdlení nalezli zde velmi přátelské pohostinství.

Dne 1. ledna dorazil sbor do Milčína, dne 2. ledna do Tábora, d. 3. do Soběslavi, kdežto 4. ledna odpočíval; dne 8. přišel sbor do Veselí-ho a dne 6. ledna do Budějovic.

Také zde jsou přátelsky přijati a pohostinsky ubytováni od měštanů.

Ještě toho dne obsadili hlavní stráž a každodenně odbývala se za městem cvičení vojenská.

Asi šedesáté akademiků buď churavostí bylo přinuceno zůstati v Praze, nebo někteří neobdrželi svolení rodičů aneb objevilo se, že někteří nebyli ani študenti, pročež byli propuštěni; i nastalo senatu akademickému doplňování sboru; avšak arcikníže dal vzkázati, že poněvadž očekává se uzavření míru, není třeba více rekrutování mezi študenty.

V Budějovicích také pět legionářů pro nedospělost fisickou musilo býti propuštěno a dva zde za ten čas, co prápor zde byl ztrávil, zemřeli.

Tu se roznesla zpráva, že dne 9. února 1801 uzavřen jest mír v Lunevillu mezi Rakouskem a Francií.

Jednalo se tehdy o rozpuštění legie, avšak císař pán projevil své přání, by ještě před rozpuštěním legie mohl ji přehlížeti.

Dne 8. dubna přijel J. V. císař do Budějovic, kdežto akademikové ihned u bytu Jeho stráže konali.

Dne 9. dubna odbývala se přehlídka; zároveň vyšel cís. manifest.

V tom ohlášeno, že mír jest uzavřen, pro-

čež legie propouští se; dále díky vzdávají se za ochotnost všem, kteří přispěli k této výpravě.

Druhého dne generálský rozkaz vydán, jenž velmi pochvalně se zmiňuje o legii študentské.

Dne 11. dubna vyrazila legie z Budějovic, pochod trval 10 dní a dne 21. dubna dorazila do Prahy. Přivítání hylo dojemné, srdečné a hlučnější nežli bylo provázení při odchodu.

Sbory městské vyšly jim vstříc až k Pankraci, také jim přijelo mnoho kočárů naproti.

Legie táhla u prostřed sborů přes dobytčí trh, širokou ulicí, alejemi, prašnou branou a celetnou ulicí na staroměstské náměstí, kdež hlučnou hudbou jsou přivítáni od university.

Zde osloveny jsou od svého kněze a pak rektora university.

V tejnském chrámě odbýval služby boží a slavné Te deum světící biskup Chlumčanský.

Potom s korouhví ubírala se legie ke Karolínu, kdežto uložena jest ona ve velkém sále, kde promoce odbývají se.

Zde opět měli řeči, polní kaplan legie a pak rektor university.

Tento poslední četl zároveň dopis od arciknížete Karla, v němžto oznamuje, že akademikové smí při veřejných slavnostech v uniformě přijíti, korouhev jejich že má na památku zůstati v universí a při slavnostech se vystavěti.

Konečně vzdával díky všem, kteří buďto

údové byli legie, nebo penězi aneb jiným způsobem toto podniknutí byli podporovali.

Dne 11. května měly prapory legií ostatních odevzdány býti do zemské síně sněmovní a k této slavnosti jsou také akademikové pozváni.

S touto slavností skončeno jest trvání legie študentské, jež v celku nepřesahovalo 123 dnů.

Legionáři dostali propuštění čili tak zvaný abschied.

Senat akademický obdržel také seznam oněch legionářů, kteří byli se zvláště vyznamenali; byli to: Karel Volfram, Ant. Braunhofer, Frant. Kalfus, Mingazy, Pavel Widhopf a Haman.

Při návratu svém legie měla v pokladnici 800 zl. z nichžto měl býti zřízen pomník.

Měl býti vymalován obraz, jenž by se vztahoval k té věci a pověšen být v některém sále universitním; avšak malíř, jemuž svěřeno jest provedení, otálel a zatím vydaným patentem finančním scvrknul se kapital na 80 zl. začež nebylo lze více něco řádného zříditi.

Legie študentská z roku 1800 nebyla tedy činnou před nepřítelem a poněvadž trval pokoj až do roku 1809*) tedy opět študentů mnoho jest k vojsku vzato, z nichž stali se mnozí důstojníky, tak že z dvou setnin zůstala pouze jedna.

Roku 1800 složeny jsou též dvě válečné

*) Roku 1808 sestaven štud. sbor pod jmenem cís. tělesného praporu, jenž 1. května 1809 z Prahy vytáhnul ku hranicim českým.

písně pro študentskou legii, z nichžto uvádíme zde českou. Znít takto:

Válečný zpěv
pro český pluk r. 1800.

Přel. pr. Jan Nejedlý.

Hej, vzhůru Češi do boje!
Již spojujte se v pluk,
Vás volá Karel hrdina,
Císařských orlů hluk.
(Sbor): Jen rychle k pluku běžte sem,
Sám královic jest vůdce všem.

By pokoj k nám se navrátil
My k pluku rádi jdem,
Král žádá lidu blaženost —
Dá Karel heslo všem.
(Sbor): Jen rychle k pluku běžte sem,
Tak z boje pokoj přinesem.

Študentská legie r. 1848.

Konštituce; garda; legie; události svatodušní.

Dne 11. března 1848 večer odbývala se v Praze v lázni sv. Václavské schůzka veškerého občanstva pražského, v nížto ustanoveno, vyslati do Vídně k císaři a králi Ferdinandovi I. (V.) deputací (poselstvo) se žádostí za přiměřené času novějšímu opravy v řízení veřejném. Byla to známá petice pražská. Dne 14. března přišla zpráva o udělení konštituce a počala se bez prodlení zřizovati národní stráž či garda neb obrana.

Dne 15. března odbývala se valná schůze študenstva v Aule, kdež ustanoveno jest zříditi zvláštní sbor gardy národní pod jmenem „študentská legie.“

Toho samého dne jest v shromáždění určeno, sestaviti zvláštní študentskou peticí, ve které žádáno jest o úplnou svobodu v učení, rovnost obou zemských jazyků na universitě, rovnost všech vyznání náboženských, by nebylo žadné vyznání překážkou; by dovoleno bylo študujícím navštěvovati vysoké školy cizozemské, o zavedení státních zkoušek, zřízení ústavů tělocvičných, povolení spolků študentských. — Konečně o tom je-

dnáno, aby technika byla k universí připojena co pátá fakulta.

Dne 19. března odjela študentská deputace zároveň s měšťanskou do Vídně.

Dne 21. března uspořádali pražští študenti zádušní mše v Tejně za padlé ve Vídni kollegy.

Študentská legie sestávala ze čtyr kohort z prvku a sice: z kohorty filosofů, juristů, právníků, mediků a techniků, k nimžto se přidružila později kohorta gymnasistů a realistů.

Legie čítala asi 3600 mužů, mezi nimi téměř 1700 techniků; gymnasisté asi 300 hlav 19. března se přihlásili.

Jednotlivé kohorty prozatím, než by ustanoven byl stejný kroj přijaly za odznaky: filosofové čepičky zelené s červenou a bílou páskou dole, právníci červené čepičky s bílou páskou, medikové černé čepičky s červenou a bílou páskou, technikové modré čapky s červenou a bílou páskou; technikové byli vlastně původci nošení čapek těchto; oni nejdříve je nositi počali. Gymnasisté měli hnědé a realisté šedé čapky s červenou a bílou páskou.

Obleku užíváno vůbec šedého kabátu s červeným lemováním a také šedých spodků.

Zbraň obdržela legie z císařské zbrojnice a sice z počátku staré palaše, které později vyměněny jsou za zbraň střelnou.

Cvičení vojenská, řízená zvláštními důstojníky velmi pilně jsou konána.

Záhy pomýšlelo se také na to za příkladem sboru národní gardy pod jmenem svornost se sestoupivšího, jenž byl střediskem téměř všech upřímných národovců tehdáž v Praze meškajících, by při legii zavedlo se české velení, v čemž kohorta techniků a filosofů z počátku května učinily počátek, jenž částečně později následován jest od kohort druhých.

Dne 27. vrátila se deputace pražská z Vídně a slavně jest přivítána, při čemž velkého účastenství měla študentská legie.

S deputací touto přijelo zároveň z Vídně 32 slovanských študentů, kteří meškali v Praze až do 1. dubna, kdežto do Vídně opět se navrátili.

Dne 7. dubna slavena jest od študentů v Karolíně tichým způsobem a beze vší okázalosti památka pětistyletého založení university pražské.

Dne 10. dubna odbývala se študentská slavnost ve Stromovce.

V polovici měsíce dubna asi obdržela kohorta techniků prapor od kupcové paní Anny Melicharové.

Toho času zároveň založen jest od študentů českých spolek pod jmenem Slavia, jenž záhy čítal asi 400 údů a za odznak sobě zvolil polské konfederatky.

Dne 1. května a již několik dní před tím panovaly v Praze bouře a sběhy lidu proti ži-

dům, legie s národní gardou i vojskem musila zakročiti proti pobouřenému lidu, uzavřeny jsou veškeré ulice, do židovského města vedoucí, při čemž poraněno jest vícero osob; mluvilo se i o zabitých.

Dne 27. května svěcen jest byl na hradbách marianských prapor mediků od generala Beera, ku kteréžto slavnosti vytáhla veškerá legie.

Dne 2. června zahájen slovanský sjezd v Praze, při čemž legie zastávala čestné stráže, jakož i podílu měla u slavném přivítání přibylých do Prahy hostů ze všech zemí slovanských.

Dne 6. června svěcen jest opět na hradbách marianských prapor kohorty filosofů, jakož i prapor kohorty gymnasialní, jenž byl darován od p. Fričové.

Filosofům darovala prapor kupcová, paní Fiedlerová, jejž světil tehdejší rektor magnifikus, opat Zeidler. Kmotrami byly p. p. kněžna Lobkovicová a p. Palacká, kmotři kníže Lubomirský a Ludevít Štúr, meškající oba tehdáž v Praze, co p. slanci na sjezdu slovanském.

Při té příležitosti vytáhla celá legie na hradby marianské, kdežto měl řeč co tribun kohorty gymnasialní prof. V. Klicpera.

Hlavní oddíly slavnosti byly naznačeny střelbou z ručnic. Slavnost na marianských hradbách skončena jest dobře provedeným defilováním legie před velitelem gardy veškeré, generalem Lobkovicem.

Prapor filosofů byl velmi skvostný, na jedné

straně nalezal se znak český, na druhé koule nebeská s nápisem: Nikdy nazpět. Večer toho dne odbýval se průvod s pochodněmi kmotrám.

V tom čase právě roznášely se po městě znepokojující pověsti o přípravách válečných, o dovážení děl na Vyšehrad a jinde na hradby, jakož i o tom, že vojsko neustále jest pohotově.

Tím pobouřeny jsou veškeré mysle nanejvýš.

Študující shromáždili se, by požádali 2000 pušek, 80000 patron a baterii děl od komandujícího generala Windischgrätze, jakož i odstranění děl na hradbách nastrojených.

Žádosti té nevyhověno a v den hodu božího o sv. duchu sešli se študenti opět v Karolíně. V této schůzce zvláště vyznamenal se co řečník vůbec tehdaž oblíbený J. U. C. Sladkovský, on pobouřené napomínal k mírnosti a radil aby sestaven byl výbor študentský, který by s ostatními sbory jakož i s radou městskou byl v neustálém spojení.

Nechceme uváděti zde rozličná důmění ano téměř určité důkazy o tom, že v Praze se strany vojska a vůbec reakce připravovaly se rozhodné kroky proti mladistvé, avšak bujně pučící svobodě — k tomu zde nestačuje místo.

Odpoledne odbývána schůzka opět v lázni sv. Václavské a v ní ustanoveno, že na druhý den bude slavná mše sv. na Konském trhu u sochy sv. Václava.

Tak se stalo; po skončené mši táhlo jedno

oddělení lidu bezbranného po příkopech a skrze prašnou bránu okolo tehdejšího generalního komanda v celetné ulici zpívajíce: Hej slované! Zde přepadnuti jsou od granátníků, kteří s bodáky napřaženými se na lid vyřítili a jej rozháněti počali; sekajíce a bodajíce při tom do lidí.

Nedaleko divadla stála setnina granátníků i jala se dobývati karolínum, kam bylo seběhlo se něco študentů i jiného obecenstva. Bez velkého namahání zmocnili se granátníci této budovy, jelikož na obranu skoro nelze bylo pomysliti.

Zde první obětí stal se jeden pravník v síni vedle menší síně, kde promoce odbývají se, jsa přepaden od granátníků a pažbami utlučen i popíchán bodáky.

Přítomný v Karolíně tribun kohorty mediků, prof. Patruban vyšel z druhého poschodí, kam se bylo vše uteklo na pavlač s bílým šátkem, co znamení, že chtějí vyjednávat s vojskem, avšak střileno jest po něm bez ohledu a on značně poraněn.

Všickni přítomní zde prohlášeni jsou za vězny. Druhého dne odvedeni jsou do kasáren královdvorských; bylo jich asi 50.

Zde jsou podrženi až do 14. do 4 hodin, kdežto nastalo vyměnování zajatých.

Zatím nastal po Praze boj všeobecný, vojsko v houfech četných táhlo ulicemi, kdežto z občanstva málo jich pomýšlelo na obranu, stavíce barikady.

Při tom opět největší účastenství jevili štu-

denti; kolem techniky a kolleje klementinské byly nejčetnější a nejpevnější barrikady, tak že nebylo téměř lze ani je dobyti. Také sem do těchto končin ani vojsko nepřišlo.

V Klementině bylo asi 120 studentů pohromadě, kdežto jali se hnedle stavěti v hlavních vchodech silné barrikady.

Vůdcem byl zde zprvku student vídeňský jeden — rozený Čech, později byl jím Josef Fryč, centurio, (náčelník jedné centurie, setniny) filosofické kohorty.

Okolo druhé hodiny odpoledne asi zpozoroval jeden právník nedaleko klementinské kolleje hraběte Lva Thuna, tehdáž gubernialního presidenta. Pověděl to lidu a stal se tak příčinou, že onen jest zajat a do Klementina uveden.

Zde žádán jest od studentů, by přispěl svým zakročením k tomu, aby přestalo vojenské zakročování, avšak marně.

Na domlouvání Palackého a Havlíčka propuštěn jest zase hrabě Thun, čemu opíral se nejvíce lid.

Budiž tu ještě podotknuto, že technik Maux jsa v podezření, že byl zastřelil kněžnu Windischgrätzovu a to na výrok jednoho důstojníka, jenž pravil: Ten nejspíš kněžnu zastřelil, já ho znám, je dobrý střelec, k dyž 14. června jsou zajatí vyměnováni, on podržen v zajetí a na malou stranu vlečen, při čemž nelidsky s ním od vojska nakládáno — a to ubohý vytrpěl vše, jsa nevinen, jak podotknuto na pouhý neodůvodněný výrok.

Když vojsko opustivši staré město odebralo se na malou stranu a odtud silně na staré město střílelo, byla mostecká brána obsazená hlavně študenty, kteří odtud na malou stranu stříleli, vystavivše v bráně dole barrikádu přepevnou.

Od toho dne také študenti s gardou a měšťanskými sbory obstarávali stráž v branách staroměstských; muži nebylo dovoleno žádnému opustit město; zbraň kterou dopadli, pobrali vydávajíce na ni úpisy, by po skončeném boji mohl se vlastník opět o ni hlásiti.

Dne 16. června ohlášeno jest od městské rady, že uzavřena jest kapitulace.

Následkem toho prohlášení opustíla největší část študentů Prahu.

Večer toho dne bombardováno jest staré město, zapáleny mlýny mostské; které vyhořely i s vodárnou.*)

---

*) O věži této budiž zde připomenuto, že vystavena jest r. 1511, později však, nedá se ale určiti kdy, přestavena jest; dokončena byla stavba r. 1554 podle Lupače, za primatora J. Chochola.

Dne 5. dubna 1576 vyhořela tato vodárna i s mlýny a vystavena jest opět roku následujícího, jak dosvědčuje nápis nad vchodem.

Roku 1591, toho času, kde postavena jest na staroměstském náměstí mramorová kašna, za primatora Václava Krušiny z Drahobejle, dána jest báně na věž tu.

Roku 1648 při obležení švédském utrpěla také velké škody.

Nyní prohlášen jest v Praze stav obležení. Stalo se, že mnoho študujících odvedeno bylo k vojsku; po zrušeném obležení shromáždili se študující 26. července v Klementíně, šly u ministerstva zadali o propuštění odvedených študentů — což bylo také od ministerstva povoleno, mimo to uzavřeno zde, že sestaven bude výbor, jenž vydá zápisky študentské za dní svatodušních, co byl který utrpěl — avšak nepřišlo to k vydání, také ustanoveno zadušní mše odbývati za padlé o svátcích soudruhy.

Zvolen též výbor, který by zastupoval zájmy študentstva v čas prázdnin.

Počínaly v tom čase kolovati pověsti, že bude legie rozpuštěna, ministerstvo ale dne 19. srpna ohlásilo, že študentská legie rozpuštěna nebude.

Dne 10. září odbývaná jest opět valná schůzka študentů, v níž ustanoveno jest, že legie nebude více rozdělena podle fakult, nýbrž podle obydlí se rozdělí na setniny okresní; také za zbraň zvolen štuc s bodákem.

Jelikož toho roku z počátku října vypukla bouře vídeňská a že vůbec panovalo rozčilení

Roku 1762 dne 19. února vyhořela poznovu, načež vystavena jest v tom způsobu, jak viděli jsme ji až do r. 1848, kdežto vyhořela dne 16. června s mlýny staroměstskými následkem bombardování Prahy od Windischgrätze. Až do roku 1853 stála spustošena, kdežto pokryta jest tak, jak ji vidíme. Roku 1860 dány jsou na věž tu hodiny, darované k tomu cíli od kanovníka Pešiny z Čechorodu.

politické, odloženo jest započetí školního roku na universitě, místo na záčátek října až do listopadu.

Dne 13. října odbývala se opět schůzka študentů v aule, kdežto oznámil Dr. Rieger, že ač následkem revoluce vídeňské zrušena jest tamnější legie študentská, nemá to pražádného míti vplyvu na pražskou, která nebude rozpuštěna.

Také dne 10. prosince ohlášeno jest ministerské vynešení od 9. listopadu, jímžto potvrzena jest legie i její stanovy s tím doložením, že sbory realistů a gymnasistů vyloučeny jsou z legie.

Ustanoven jest toho času kroj pro legii stejný, vysoký kůželovitý klobouk s pérem, jasná modrá čamara a šedé spodky; za zbraň zvolena šavle s ocelovou pochvou na řemeně kolem pasu a štuc myslivecký s bodákem.

Avšak trvání legie nebylo více dlouho, ona brzo na to jest rozpuštěna.

Tak legie študentská r. 1848 podnikla boj, ne proti nepříteli zevnějšímu, ne k obraně vlasti, nýbrž bráníc Prahu, hlavní město vlasti české proti přechmatům libovlády vojenské!

Od té doby uplynulo kolik roků a když opět roku 1860 diplomem říjnovým udělena jest svoboda národům rakouským, nastalo hnutí volnější, podnes ale nestala se zmínka s nižádné strany o vzkříšení gardy národní, s nížto by snad povstala z hrobu opět zase legie študentská.

Pětistyletá památka založení university pražské.

Přípravy; vydané spisy příležitostné. Pomník Karla IV. Pomník študujících.

Vysoké učení pražské založeno jest, jak vůbec známo od Karla IV.

Základní listina, tak zvaná aurea bulla vydána jest 7. dubna 1348.

Nebudeme zde vypisovati osudy této universí, nebudeme líčiti rozbroje povstalé již za syna Karlova, Václava IV. na tomto vysokém učení, jsou to věci vůbec známé, také nepostačuje k tomu místo.

V roku 1848 měla býti slavena pětistyletá památka založení vysokých škol pražských.

K tomu cíli sestoupil se zvláštní výbor, jenž postavil na památku onoho založení sochu Karla IV., avšak bez hluku a slavností nedaleko mostu dne 31. ledna 1849.

Udalosti osudné roku 1848, jaké se byly v Praze, jakož i ve Vídni a v jiných větších městech evropských sběhly, přerušily prozatím všeliké podobné slavnosti, tak že akademický senát již v červnu 1848 ohlásil, že nepochybně

pětistyletá památka se bude odbývati až někde ku konci září. Avšak hohužel posud neodbývala se žádná takováto památka, věc celá jaksi usnula i bylo by záhodno snad, aby se poznovu někdo ujal věci té, než přijde zcela v zapomenutí.

Jaksi co předchůdcové, neboli též co náhrada této slavnosti vydány jsou následovní spisy, k tomu cíli schvalně uchystané a připravené.

Statuta universitatis pragensis. Opera Ant. Dittrich et Ant. Spirk.

Historie o císaři Karlovi IV. sepsána od P. Lupáče z Hlavačova, k pětistyleté památce založení pražské universí, vydal Václ. Hanka. V Praze 1848.

Později avšak také k účelu tomuto vydal V. V. Tomek: Děje university pražské, díl I. v Praze 1849. Konečně co dodatek vyšlo, od senatu akademického k účelu tomu ustanovené dílo: Tomáše ze Štítného knížky šestery o obecných věcech křesťanských; vydány od university pražské na památku jejího založení před 500 lety. Kteréžto vydání upravil K. J. Erben, v Praze 1852.

V týdnu svatodušním při dobytí Karolina od granátníků ztratil se nejdražši klenot university pražské, totiž zlatá pečeť (aurea bulla), která se nalezala při základní listině vydané od Karla IV., mocí kteréžto založil on universí pražskou.

Ohlášení o tom, i s popisem této pečeti teprva po šesti nedělích bylo obsaženo v oznamovateli pražských novin.

Nápis této pečeti, (avers): Karolus Dei gracia ramanor rex. semp. Augustus † et rex. Boemiae. (Revers) Roma caput mundi regit orbis frena rotundi † avrea Roma.

Listina pergamenová, zůstala na místě v archivu universitním.

Ohlášení toto v novinách bylo marné, pečeť ona nebyla k nalezení, což způsobilo velký zármutek mezi členy university, neboť nejdražší památka byla ztracena.

Roku 1850 zakoupilo české museum sbírky starožitností po inžinýrovi J. Pachlovi.

Částka zůstala ještě manželce jeho a mezi těmito nalezala se také ona ztracená pečeť (aurea bulla).

Roku 1853 zakoupen jest zbytek tento od továrníka Antonína Richtera, jenž onu pečeť navrátil opět universitě.

Kdož může posouditi, jak se tato pečeť dostala do rukou sběratele starožitností Pachla a zdaliž on věděl jakou má cenu, neboť zdá se, že nedbal on přílis o vědu, nýbrž sbíral více jako průmyslník a pak nebyl znalcem vlastenských starožitností.

Jedná se jenom o to, zdaž pečeť od pana A. Richtera universitě darovaná, jest ona, která se nalezala při základní listině universitní, anebo neníliž tato pečeť vzata od jiné listiny nějaké vydané Karlem IV.

Za důkaz pravosti této pečeti sloužiti může

vyobrazení veškerých pečetí karlovských, jež podává Pelcel ve svém životopisu Karla IV. a kdežto ona jest velmi dobře vyobrazena.

Pelcel, jenž byl v tom ohledu znalec, uvádí zřejmě, že to jest aurea bulla z roku 1348.

Památku založení vysokého učení pražského pětistyletou pokud možno zasvětit důstojně, bylo snahou veškerého obyvatelstva pražského a se všech stran konány jsou k tomu přípravy velkolepé.

Za tou příčinou vznikla též myšlenka, postaviti pomník študentstvu pražskému.

Původcem tohoto podniknutí byl Pavel Alois Klar.

Mělo to býti zároveň upomínkou všem, kteří v hlavním městě českém kdysi byli co študenti trávili nejkrásnější věk mladistvý a zde základ položili k budoucímu životu i všemu dobrému a šlechetnému.

Myšlence té propůjčil života, zobraziv ji v zdařilém plodu umění svého, nadaný vlastenský sochař pražský Josef Max, který shotovil pomník zdařilý.

Smělý junoš, ruku pravou o pušku maje opřenou a držící v levé koruhev vlající, na srdci maje ležeti knihu, v oděvu tehdáž oblíbeném, s otevřenými rukávy a širokými botami, tak nakreslen jest vzor pomníku študentského.*)

---

*) Vzor tento přiložen jest z předu tohoto spisku; pomník přísně dle něho vyvedený viz v kolleji klementinské.

Jako vůbec práce Maxovy uměleckým provedením vynikají, tak i socha tato mistrovsky shotovená svědčí o schopnosti a nadání vlastenského umělce, jejž bohužel smrt záhy odňala vlasti naší.

Záměr ten všude chválen jest a v život uveden býti měl dobrovolnými příspěvky i měl tento pomník v čas svěcení památky pětistyleté postaven býti na příhodném místě.

Po dlouhém otálení poznovu roku letošního 1863 pomýšleno na to, pomník hotový již drahně časů, postaviti.

Nejprvé se jednalo o příhodné místo, až konečně rozhodnuto, že ve dvoře klementinském, v koutě před tiskárnou arcibiskupskou postaven býti má, což také v několika dnech uskutečněno a pomník dne 24. září 1863 postaven jest tiše a bez všelikých slavností.

Listy císaře a krále Ferdinanda III.*)

Ferdinandus III. Dei gratia romanorum imperator semper Augustus, Hungariae et Bohemiae rex.

Magnifici, generosi, honorabiles, eruditi ac ingenui fideles nobis dilecti.

Quia Nobis fama & relatione plurimum impensus hucusque virilis & ultroneus labor vester, quem promovendi Nostri Caesarei Regii Servitii, nec non publicae utilitatis causa in arcendo hoste Svecico alios generoso exemplo praeeuntes inconcussé navatis, & Civitates nostras Pragenses Sedem studiorum & Facultatum vestrarum, passim vestram aut Commilitonum Patriam impulsu futurae gloriae fructu haud poenitendo DEO propitio strenuè defendere adjuvatis veraciter attestatus venit.

Quem admodum haec vestra in bonum commune & encomium magnanimitatis vestrae redundans propensio ex nullo alio, quam incenso virtutis pretio & studio promanat. Ita Nos etiam latere vos vicissim noluimus, quod specimen hoc

*) Viz str. 21.

& generosus conatus vester non modo DEO & Reipublicae Christianae sit quam maxime gratus, sed etiam advestrum omnium & singulorum condignum praemium praeter Universitatis Nostrae Pragensis aeternum splendorem & posterorum admirationem apud Nos vobis perpetuae recommendationi existat.

Quod Nostrâ Caesareâ & Regiâ Clementiâ vobis benignè contestamur, dubitare nolumus, quin dictam defensionem caeptâ Generositate prosequi, reluctantibus vero aut taedio fractis Commilitonibus incitamento calcar subdere non intermittetis. Nos interea ad fulciendos animos & labores vestros sublevandos in mittendo primo in procinctu constituto milite paternè & solicite adlaboramus & vobis Caesarea ac Regia Clementia benignè propensi manemus.

Datum in Arce Nostra Lincii, die sexta Mensis Septembris, Anno Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Octavo. Regnorum Nostrorum Romani Duodecimo, Hungarici Vigesimo Tertio, & Boemici Vigesimo Primo.

Ferdinandus.

Georgius Comes de Martinicz,
Reg. Boh. Cancellarius.

Ad Mandatum Sacrae Caesareae
Majestatis proprium.

D. Pachta.

Magnificis, generosis, honorabilibus, eruditis ac ingenuis nostris, fidelibus dilectis nostrae caesareae regiaeque universitatis & academiae Pragensis decano, professoribus, & pro tempore ibidem contra hostem militantibus studiosis, universis & singulis.

Ferdinandus III.

Divina favente clementia electus romanorum imperator semper Augustus.

Illustres, magnifici, nobiles et strenui, fideles nobis dilecti!

Depraedicata Nobis fuit vestra hucusque in defensione Veteris & Novae Urbis Pragensis continuata virtus, atque in arcendo invadendoque hoste eminus comminusque impensum studium, quod cum maxime Nobis pergratum, acceptumque accidat, vobis vero omnibus & singulis ad aeternae laudis memoriam cedat, & non minus decorum sit pacis tempore Legibus, quam belli occasione armis ornatum esse, ita hanc vestram fidelitatem & eximium valorem, quo pro viribus vestris Patria, communique bono subvenire contenditis, gratia nostra Imperiali & Regia, data occasione, benigne recognoscemus, nullatenus dubitantes vos adhuc diutius in propugnatione dictarum Urbium opera & alacritate vestra prouti

hucusque strenue & laudabiliter ac cum omnimoda nostra satisfactione demonstratis: itae penes militare praesidium fidelesque status & Cives nostros collaboraturos, quatenus non solum hosti ulterior progressus praecludi, sed etiam parva Civitas ex manibus ejusdem eripi ac recuperari possit.

Et Nos de caetero vobis omnibus & singulis Imperiali Regiaque gratia Nostra, benigne propendemus.

Dabantur in Arce Nostra Lincensi die 8. Mensis Septembris, Anno 1648. Regnorum Nostrorum Romani 12. Hungarici 23. Boëmici vero 21.

Ferdinandus.

Illustribus, magnificis, nobilibus & strenuis, fidelibus, nobis dilectis, N. & N. studiosis universitatis & academiae pragensis in vetera & nova civitate pro tempore nobis militantibus universis & singulis.

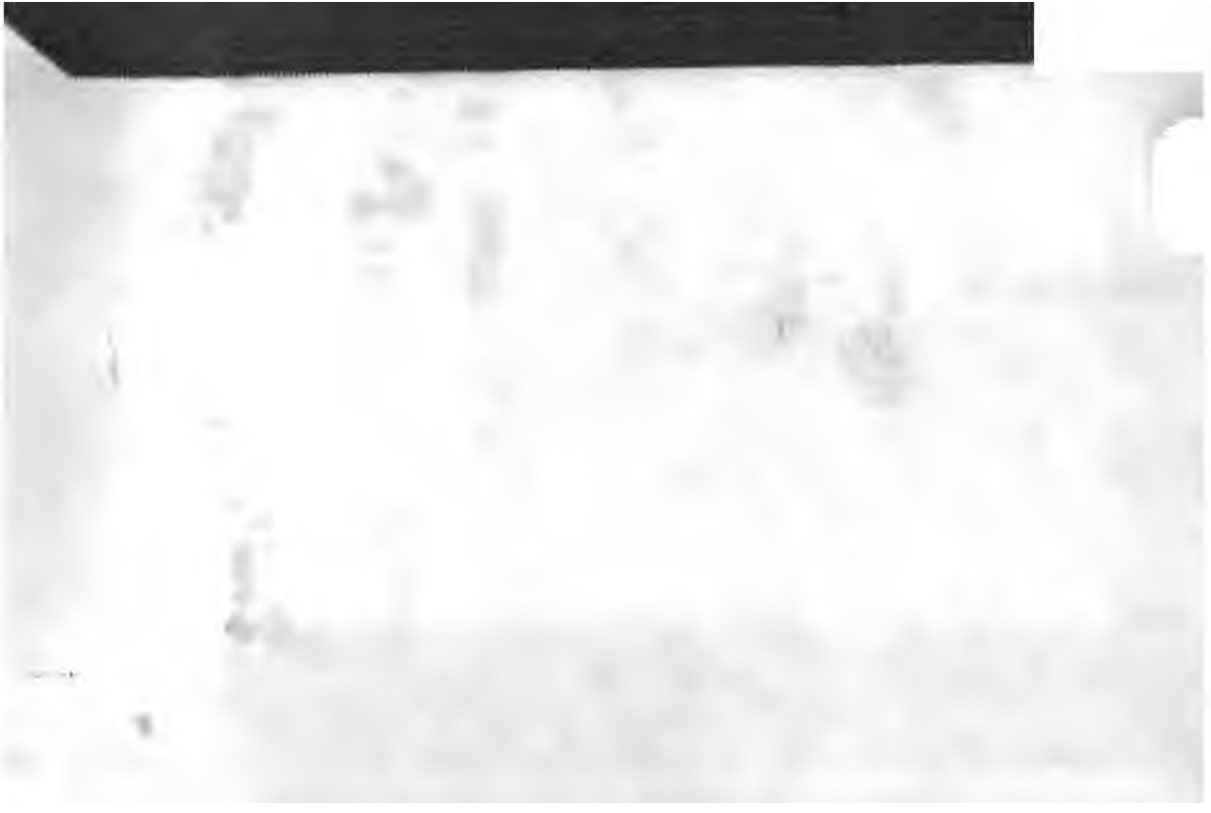

LB 3610 .S2 C.1
Pomnik studentstva prazskeho :
Stanford University Libraries
3 6105 036 426 281

LB
3610
.S2

DATE DUE

Stanford University Libraries
Stanford, Ca.
94305